

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента Сірохи Дмитра Ігоровича на дисертацію Куценко Тетяни Рудольфівни на тему: «Суддя як спеціальний суб'єкт трудового права», представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право

Актуальність теми дисертаційного дослідження Куценко Тетяни Рудольфівни не викликає жодного сумніву, адже сьогодні, в умовах триваючої реформи судової системи, в Україні залишаються не вирішеними ціла низка питань, що стосуються правового статусу судді та його місця у системі спеціальних суб'єктів права, зокрема суб'єктів трудового права. Наразі регулювання трудо-правового статусу суддів здійснюється різними нормативно-правовими актами, що обумовлює часткову неузгодженість спеціального та загального трудового законодавства у правовому забезпеченні прав, обов'язків та гарантій суддів як спеціальних суб'єктів трудового права. Водночас, реформування судової влади в Україні повинно відбуватися з урахуванням найкращих європейських стандартів та демократичних принципів забезпечення діяльності суддів. Особливо важливим питанням є забезпечення незалежності суддів при здійсненні ними правосуддя та реалізації функції щодо захисту прав та інтересів сторін судового розгляду, забезпечення стабільності національної безпеки, верховенства права, законності та справедливості в суспільстві.

У своєму дисертаційному дослідженні здобувачка намагається на підставі вивчення теоретичних та правових засад правового статусу судді як спеціального суб'єкта трудового права, механізму і проблем правового регулювання трудової діяльності судді, розробити конкретні практичні пропозиції і наукові рекомендації щодо удосконалення відповідного статусу. З огляду на зазначене вище, дисертаційне дослідження Куценко Тетяни Рудольфівни на тему: «Суддя як спеціальний суб'єкт трудового права» є актуальним, своєчасним, та таким, що має, як теоретичний, так і практичний інтерес.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений науковий підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії досліджуваних явищ дозволили автору аргументовано опрацювати власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем визначення правового статусу суддів як спеціальних суб'єктів трудового права.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення дослідження є належним чином обґрунтованими та достовірними, оскільки дисертація базується на аналізі національного та міжнародного законодавства, осмисленні наукових доробків вітчизняних та іноземних вчених та практиків, комплексному підході та характеризується високим рівнем наукових узагальнень, що певною мірою обумовлено її характером дослідницької бази, яка охоплює 190 джерел за темою роботи.

Високий рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачкою методологією наукової діяльності засвідчується тим, що для досягнення поставленої мети роботи авторка використала загальнонаукові та специфічні методи досліджень, а саме: за допомогою діалектичного методу здійснено загально-теоретичне дослідження трудового права як сфери об'єктивізації спеціального суб'єкта трудового права – судді (підрозділи 1.1), порівняльно-правовий метод дослідження було використано для з'ясування специфіки регулювання даного питання в зарубіжних та міжнародних правових системах, можливості та доцільності імплементації до вітчизняного законодавства юридичних технік інших країн (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3), формально-юридичний метод використовувався при розробці пропозицій, спрямованих на вдосконалення діючого законодавства, яке регулює порядок здійснення трудової діяльності суддів (підрозділи 1.3, 3.1, 3.3), метод абстрагування та узагальнення - у процесі вивчення існуючих дефініцій щодо різних правових понять і категорій (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1-2.4).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим комплексним дослідженням правового статусу судді як суб'єкта трудового права. У результаті дослідження сформульовано ряд наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем.

До найбільш значущих пропозицій можна віднести удосконалення авторкою: а) категорійно-понятійного апарату у досліджуваній проблематиці, а саме визначення понять «спеціальний суб'єкт трудового права», «трудова права судді», «робочий час судді», «правові обмеження та заборони, які застосовуються до трудової діяльності судді», «юридичні гарантії трудової діяльності судді»; б) визначення місця судді в системі трудових правовідносин, на підставі чого зроблено висновки, що суддя займає особливе місце серед спеціальних суб'єктів трудового права, оскільки лише до його трудової функції відноситься здійснення правосуддя від імені та в інтересах держави. Авторка правильно наголошує, що суддя, як спеціальний суб'єкт трудового права – це особливий учасник індивідуальних та колективних трудових правовідносин, який здійснює свою трудову діяльність від імені та в інтересах держави, має спеціальний правовий статус із чітко визначеними правами та обов'язками, трудова діяльність якого регулюється нормами загального та спеціального законодавства в сфері трудового права (с.16-17).

Заслуговує на увагу теза здобувачки, що за часів незалежності України була проведена не одна реформа судового органу влади та прийнята велика кількість законів в сфері судоустрою України. Однак, часті зміни та реформування не завжди позитивно впливали на процес трудової діяльності суддів, а навпаки створили неможливість прогнозування суддями свого професійного майбутнього та трудового забезпечення з боку держави. З іншого боку, запровадження великої кількості соціальних та економічних гарантій для суддів призвели до того, що у суспільства зменшився рівень довіри до трудової діяльності судді та виникли питання з приводу зловживання суддею своїм службовим становищем (с.116).

Авторкою констатовано, що під суб'єктами захисту трудових прав та інтересів суддів запропоновано розуміти компетентні органи та особи, діяльність яких пов'язана із забезпеченням трудових прав та інтересів працівників суду та суддів. Система суб'єктів захисту трудових прав суддів включає: 1. Міжнародно-правові органи та їх посадові особи: Європейський суд з прав людини, міжнародні неурядові організації. 2. Національні органи та особи, які забезпечують захист трудових прав та інтересів суддів, серед них: суди; органи суддівського самоврядування (збори суддів, Рада суддів України); органи суддівського врядування (Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів України); асоціації суддів (с.170).

Необхідно відмітити тенденції подальшого розвитку правового регулювання статусу судді як спеціального суб'єкта трудового права, що відмічені авторкою. Так, відповідні законодавчі зміни повинні відбуватись в наступних напрямках: 1) розроблення концепції по удосконаленню правового регулювання трудових прав та інтересів суддів як спеціального суб'єкта трудового права; 2) приведення чинного трудового та спеціального законодавства, що регулює трудову діяльність суддів у відповідність до міжнародно-правових стандартів трудової діяльності та оновлення чинної нормативно-правової бази; 3) розробка та прийняття змін до Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 02.06.2016 року №1402-VIII; 4) удосконалення процедури позасудового вирішення трудових спорів, які виникають у судді в процесі їх трудової діяльності шляхом запровадження процедури медіації; 5) використання правового регулювання правового статусу судді, як спеціального суб'єкта трудового права, як інструменту запобігання корупції в трудовому процесі судді (с.210).

Підсумовуючи, можна стверджувати, що результати наукового дослідження Куценко Тетяни Рудольфівни, представлені в дисертаційній роботі, засвідчують належний рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачкою методологією наукової діяльності. Висновки за всіма

розділами та загальні висновки за роботою в цілому є логічно побудованими та систематизують основні результати, отримані автором.

Практичне значення одержаних результатів дослідження.

Викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані: *у науково-дослідній діяльності* – для подальшого дослідження теоретичних та практичних проблем правового регулювання трудо-правового статусу судді як спеціального суб'єкта трудового права; *у нормотворчій діяльності* – для розробки нових та внесення змін і доповнень у діючі нормативно-правові акти, які врегульовують правовий статус суддів в системі українського судочинства; *у правозастосовній діяльності* – з метою вдосконалення практики використання положень законодавства, що регулює порядок здійснення трудової діяльності суддів як спеціального суб'єкта трудового права; *у навчальному процесі* – при підготовці підручників і навчальних посібників з дисциплін «Судочинство України», «Трудове право» та у процесі підготовки та внесення змін до робочих програм і планів, іншої наукової періодики.

Повнота викладення основних результатів дисертації в наукових виданнях.

Дисертація подана у вигляді кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, виконана здобувачкою особисто, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати здійснених Тетяною Куценко досліджень, які мають істотне значення для юридичної науки.

Загальний обсяг основного тексту дисертації, додатки та список літератури достатні для дисертаційних робіт за спеціальністю 081 – Право. Висновки та пропозиції обґрунтовані на основі особистих досліджень та практичної діяльності дисертантки. При використанні для аргументації власних положень і висновків напрацювань інших учених обов'язково робились посилання.

Наукові публікації повною мірою відображають основний зміст дисертаційного дослідження та відповідають вимогам п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора

філософії, затвердженого Постановою № 44 Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р.

Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація має класичну структуру і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Оформлення дисертації за структурою, стилем представлення матеріалу та мовою відповідає вимогам оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40. Матеріали дисертації чітко висвітлюють одержані під час дослідження науково-практичні результати.

Порушень академічної доброчесності в дисертації та наукових працях, в яких подано результати дисертації, не виявлено.

Дискусійні положення дисертаційного дослідження.

1. Визначаючи проблеми правового регулювання статусу судді, як спеціального суб'єкта трудового права, здобувачка робить велику кількість цікавих з теоретичної та практичної точки зору висновків, які, як вбачається, дозволять якісно покращити загальне та спеціальне трудове законодавство у відповідній сфері. Втім, на нашу думку, наукова праця тільки б виграла, якби авторка більш детально розкрила сутність та зміст праці суддів, як спеціальних суб'єктів трудового права.

2. Деякі висновки дисертантки носять узагальнений характер та фактично не місять наукової новизни. Так, до прикладу, до головних ознак матеріальної відповідальності суддів авторка пропонує віднести: врегульовується нормами спеціального законодавства, а саме законом України «Про судоустрій та статус суддів»; санкції даного виду відповідальності мають майновий характер; призначаються лише за наявності в діях чи бездіяльності судді умислу заподіяти шкоду правам та інтересам особи (с.151). Втім, такі ознаки є характерними для матеріальної відповідальності будь-яких категорій працівників. У чому ж полягає їх специфіка саме для суддів?

3. В умовах коли йде розробка проекту Трудового кодексу України доцільно було б більш детально проаналізувати структуру відповідного

документу. В якості конкретних пропозицій та рекомендацій дисертаційної роботи запропонувати певні пропозиції та зміни до проекту Трудового кодексу України, в яких знайшли б своє відображення всі позитивні напрацювання дисертантки в цій сфері.

Зазначене вище не впливає на позитивну оцінку виконаної роботи, підкреслює її новаторський характер та складність предмету наукового дослідження.

З вищевикладеного можна зробити **висновок**, що дисертаційне дослідження Куценко Тетяни Рудольфівни на тему: «Суддя як спеціальний суб'єкт трудового права» є самостійним, завершеним дослідженням в якому отримані нові, науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання.

На підставі здійсненого аналізу можна зробити висновок, що рецензована дисертація повністю відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії (галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право»).

**В.о. завідувача кафедри трудового права та
права соціального забезпечення
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
доктор юридичних наук, доцент**

Дмитро СІРОХА

